

Leder

PLANNYTT – fra ide til virkelighet

Det er lenge siden den første ideen om å lage et nyhetsmagasin om planlegging ble født her i Miljøverndepartementet. Desto hyggeligere er det at vi nå kan presentere første nummer av PLANNYTT – på trykk og på nett! Jeg håper det kan gi leseren et innblikk i hvilke tema vi jobber med her på huset, og gi nyttig informasjon om andre aktiviteter som pågår i «planverdenen». Samtidig håper jeg at PLANNYTT kan gi dere som leser det litt inspirasjon i arbeidsdagen.

En del av utfordringen for oss her i departementet, er å ha god kontakt med de som utfører planleggingen. Å praktisere plan- og bygningsloven, som omfatter hele landet, har mange sider. Det finnes mange eksempler på at vi har lykket med det, men behovet for å videreutvikle både regelverk og praksis, er stort. For meg er det derfor viktig med åpenhet og ideutveksling for å finne gode løsninger på de utfordringene vi står overfor.

Åpenhet og medvirkning er også hovedelementer i stortingsmeldingen om bærekraftig byutvikling som jeg nylig ga startskuddet til. Her legger vi opp til en omfattende debatt på et tidlig tidspunkt i arbeidet med meldingen, og oppfordrer kommuner og fylker, næringsliv, frivillige organisasjoner og befolkningen generelt til å komme med ideer og synspunkter. Jeg håper at dette vil øke interessen for bypolitikk og jeg er sikker på at det endelige produktet blir bedre hvis vi får mange og konstruktive innspill fra dere der «ute».

God lesning – og gi gjerne tilbakemeldinger!

www.miljo.no/tema/planlegging/

Guro Fjellanger

Innhold

Leder	1
Tema: Bypolitikk	
Miljøby- og bymiljøminister	2
Miljøbyprogrammet – et skritt i riktig retning	4
Tema: Kystsoneforvaltningen	
Strandsonen skal reddes	7
Bekymringsfull utvikling i Oslofjordens strandsone	8
«Solkysten» skjerper dispensasjonspraksis	10
Konferansekalender	13
Oppslagstavle	14
Aktuell forskning	16
Aktuelle plansaker	18
Aktuelle prosjekter	21

Tema: Bypolitikk

Miljøby- og bymiljøminister

Miljøvernminister Guro Fjellanger er godt kjent for sitt arbeid med ulv, laks og vannkraft. Nå markerer hun seg også i bypolitikken. I løpet av 2001 kommer en egen stortingsmelding om bærekraftig byutvikling. Meldingen er et ledd i Regjeringens innsats for å bedre forholdene i byene.

Man kan undres over om ulvedebatter og fjordforurensning skremmer ministeren over i mer urbane tanker.

– Nei, på ingen måte, ler en opplagt Guro Fjellanger.

– Stortingsmeldingen og vår økte satsing på byene er et resultat av en mer helhetlig tilnærming til vår eksisterende rolle i bypolitikken. Miljøverndepartementet har et overordnet ansvar for miljø som gjelder like mye by som land. Vi er også overordnet planmyndighet etter plan- og bygningsloven, som er et viktig redskap for utviklingen i fylker og kommuner.

Her inngår selvfølgelig byplanlegging og byutvikling som sentrale oppgaver. Dessuten har vi ansvar for lokal Agenda 21 hvor byene spiller en viktig rolle. Erfaringene fra miljøbyprogrammet viser at hovedutfordringen nå er å utvikle en mer helhetlig politikk for miljøvennlig byutvikling, legger hun til.

BYENE VIKTIGE FOR MILJØET

– Bærekraftig byutvikling er samtidig et spørsmål om globale og lokale miljøpolitiske utfordringer. Det handler om reduksjon av klimautslipp og vern

om biologisk mangfold. For byene betyr det å begrense arealveksten og redusere energiforbruk, støy og forurensing. Befolkning og næringsliv trenger funksjonelle byer med gode fysiske miljøer som ramme om bolig og arbeid. I Norge bor snart tre fjerdedeler av befolkningen i byer og tettsteder.

På verdensbasis har byene halvparten av befolkningen, og andelen øker. Det betyr at byene blir stadig viktigere for verdiskaping, produksjon og fordeling av velferdsgoder. Det betyr også at byenes ressursbruk i økende grad blir jordas ressursbruk, og at byenes forurensing blir jordas forurensing. En bærekraftig byutvikling er derfor en forutsetning for bærekraftig utvikling både nasjonalt og globalt, forklarer ministeren.

UTFORDRINGER I KØ

Regjeringen ønsker å bedre bo- og levekårene til befolkningen. Trygghet og helse er viktige stikkord. Særlig i byene plages mange i dag av luft- og støyforurensing.

Det er både en utfordring og et viktig mål å redusere miljøbelastningene, ikke minst av hensyn til barn og unge. Samtidig er det viktig å legge forholdene bedre til rette for næringsvirksomhet og verdiskaping i byene.

Guro Fjellanger har staket ut noe av veien framover.

– Vi har klare mål, og det er samtidig viktig for oss å få til en samordning av statlig politikk og virkemidler. Slik det er i dag sitter hvert departement med sitt sektoransvar og ser byen ut fra sitt ståsted. Målet er at vi gjennom utstrakt samarbeid med de andre departementene klarer å legge grunnlaget for en mer helhetlig statlig bypolitikk.

STORTINGSMELDINGEN KOMMER

– Vi vil bruke alle erfaringene vi har gjort i løpet av miljøbyprogrammet og fra annet samarbeid med byene. Vi vil også gjøre et grundig arbeid

med å vurdere effekten av de tiltak vi allerede har satt i verk, bl.a. gjennom midlertidig kjøpesenterstopp og rikspolitiske retningslinjer for samordnet areal- og transportplanlegging.

Dessuten legger jeg stor vekt på at arbeidet med stortingsmeldingen skal skje i en åpen prosess hvor kommuner og fylker, næringslivets organisasjoner, frivillige organisasjoner og befolkningen inviteres til å delta. Jeg tror aktiv deltakelse er en forutsetning for å lykkes. Vi trenger engasjerte og kritiske innspill, oppfordrer bymiljøminister Guro Fjellanger.

Miljøbyprogrammet – et skritt i riktig retning

Miljøbyprogrammet har som mål å utvikle modeller og eksempler på en mer miljøvennlig byutvikling. Har programmet gitt resultater? På miljøbyseminaret i Bergen 18.–19. januar ble en kortversjon av hovedrapporten, med foreløpige anbefalinger, lagt fram til diskusjon med politikere og fagfolk.

gjennom sentrumsplaner og samarbeid med bl.a. næringslivet for å sette i stand de offentlige rom.

Alle miljøbyene har utarbeidet «Grønne plakater» som vurderer landskapsverdier, rekreasjonsverdier og naturverdier og klassifiserer disse etter bestemte kriterier. Dette er et redskap for å sikre kommunenes grønne verdier gjennom arealplaner og som en forutsetning for ny utbygging og utvikling av en tettere by. En tilsvarende «Kulturminneplakat» viser bygninger og miljøer i byen med kulturhistoriske verdier som grunnlag for stedsforming og utvikling av byens særpreg.

Miljøbyene har arbeidet med flere byboligprosjekter. Bolig, boligsammensetning, utearealer og trafikk ses i sammenheng og miljøvennlige materialer og energiløsninger tillegges stor verdi. Lokalsamfunnspolitikken er styrket i byene gjennom klarere inndeling i lokalsamfunn og etablering av tettere samarbeid med lokale organisasjoner. Flere byer har koblet dette til arbeidet med lokal Agenda 21.

HOVEDUTFORDRINGEN

Det er bred faglig enighet om at hovedutfordringen er å stanse den sterkt arealkrevende og bilbaserte byveksten. For å oppnå en mer miljø-

BYENE HAR KOMMET LANGT

Gjennom programmet er forståelsen for miljøvennlig byutvikling blitt utviklet og forankret. De fem miljøbyene Bergen, Kristiansand, Fredrikstad, Tromsø og Gamle Oslo, har gjort et stort arbeid med å skape forståelse for miljøsaken og utvikle et begrepsapparat om byutvikling som etterhvert er innarbeidet i kommunenes daglige arbeid.

Det viser seg at kommunene har virkemidler og et godt grep om arealbruk, sentrums- og lokalsamfunnsutvikling. Snuoperasjonen fra spredning til en mer konsentrert arealbruk og byutvikling med forankring i kommuneplanene er kommet langt. Men når det gjelder miljøvennlig bytransport, gjenstår mye av den snuoperasjonen som miljøbyprogrammet legger opp til. Oppdelt organisering, usikker finansiering og manglende politisk vilje må ta hovedskylden for dette.

Det er utviklet større forståelse for sentrums betydning i en miljøvennlig bystruktur. Mye av investeringene har de siste årene skjedd langs vegnettet i utkanten av byene. Det må også være attraktivt å investere i handel og annen næringsvirksomhet sentralt i byene. Sentrumsboliger er nå blitt svært ettertraktet. Miljøbyene søker å påvirke utviklingen

vennlig byutvikling, må bilbruken reduseres og det må utvikles mer konsentrerte byer med stor vekt på miljøvennlige transportformer og fortetting rundt kollektivknutepunkter. En av nøklene til løsning ligger i å forbedre kollektivtilbudet lokalt og regionalt og legge til rette for syklist og gående. Dette vil samtidig gjøre det mulig å begrense bilbruken ved f.eks. å innføre vegprising og redusere parkeringskapasiteten.

For å få dette til, kreves nye organisasjonsformer i byområdene som både ivaretar helheten i bytransporten og arealbruken. Staten må samordne sin politikk og sine virkemidler for å kunne gi bedre rammebetingelser for byenes utvikling, spesielt for å få arealutviklingen og kollektivtransporten til å virke sammen. Det må også utvikles en samlet finansieringsordning for all bytransport som gir muligheter til å satse sterkere på miljøvennlige løsninger. Vegprising vil også gi lokale myndigheter et bedre finansielt grunnlag bl.a. for å sikre drift av kollektivtrafikken.

ARBEIDET VIDERE

Hovedrapporten og de ulike fagrapportene med anbefalinger skal videreutvikles etter diskusjonene i Bergen med bl.a. eksempler fra byene. Arbeidet

Eksempel på en miljøvennlig bystruktur

Kollektivtransporten utgjør ryggraden i bystrukturen både lokalt og regionalt. Linjene pendler gjennom sentrum og binder sammen sentrum, lokalsamfunnene og knutepunktene. Kollektivsystemet er styrende for utbyggingsmønstret. De ytre knutepunktene er lagt til rette for park & ride.

Et sterkt sentrum med konsentrasjon av arbeidsplasser, boliger, handel og kulturfunksjoner. Hovedstasjonen i kollektivsystemet er knyttet til et sammenhengende gågatenett. Historisk gate- og kvartalsstruktur er bevart og videreutviklet.

Konsentrert utbygging av næring og boliger i knutepunkter for kollektivtransporten. Knutepunktene utformes som steder med urbane kvaliteter.

Lokalsamfunn med tett og variert boligbygging, grønne lunges, skoler, barnehager, handel og næring. Kollektivtransporten og daglige tjenester nås til fots innenfor gangavstand på ca 500 meter.

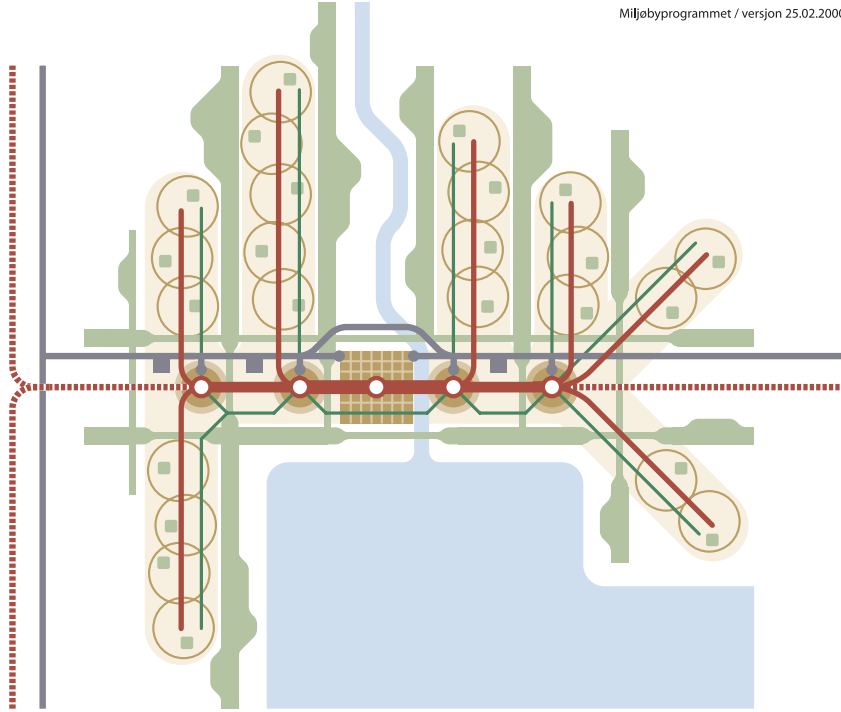
En sammenhengende grønstruktur som kan bestå av sjo og natur, friområder, parker og jordbrukslandskap. Grønne strenger binder sammen lokalsamfunn, sentrum, grønne lunges og de omkringliggende markområder.

Et hovednett for sykkeltrafikk som gjør sykkel til et attraktivt transportmiddel. Sykkelnettet kan benytte de grønne strengene, men må også gi rask og effektiv forbindelse mellom kjernene i lokalsamfunnene, sentrum og knutepunktene.

Hovedvegssystemet går utenom lokalsamfunnene, sentrum og knutepunkter, men sentrum og knutepunktene blir betjent. Sterkt bilavhengige virksomheter men med få arbeidsplasser og besøk, lokaliseres til det overordnede hovedvegssystemet.

Miljøbyprogrammet / versjon 25.02.2000

vil skje i samarbeid med byene og direktoratene som deltar i miljøbyprogrammet. Endelig presentasjon av erfaringene vil skje på miljøbykonferansen i Oslo 4.-6. september 2000. Anbefalingene fra programmet vil også bli viktige i arbeidet med stortingsmeldingen om bærekraftig byutvikling.

PROSJEKTER Å LÆRE AV

Mangfold er hovedinntrykket man sitter igjen med etter å ha hørt om miljøbyenes ulike tiltak og prosjekter. En del av erfaringene er presentert i form av prosjektark som finnes tilgjengelig på internett. Her finner man også eksempler fra mange andre

byer og tettsteder. Flere av disse omhandler kommuneplanutvikling og medvirkning. Miljøverndepartementet ønsker å samle flere gode eksempler på disse sidene. Vi inviterer derfor kommuner og andre offentlige og private aktører i hele landet til å sende forslag om egne tiltak og aktiviteter som kan presenteres til inspirasjon for andre.

For mer informasjon se

odin.dep.no/md/publ/2000/miljobyer/

FAKTA

Miljøbyprogrammet

Miljøverndepartementet inviterte i 1993 byene Fredrikstad, Kristiansand, Bergen, Tromsø og Oslo kommune/bydel Gamle Oslo til et forsøks- og utviklingsarbeid der målet var å utvikle modeller og eksempler på en mer miljøvennlig byutvikling.

Byene ble valgt ut på bakgrunn av de miljøproblemene de stod overfor og deres eget ønske om å dreie byutviklingen i en mer miljøvennlig retning. Innsatsen ble konsentrert om areal- og transportplanlegging, sentrumsutvikling, byboliger og levende lokalsamfunn, grønnstruktur, stedsforming og kulturminner.

Flere departementer og direktorater har deltatt i samarbeidet som avsluttes med miljøbykonferansen i Oslo, 4.-6. september 2000.

Samarbeidsforum for storbyutvikling

Samarbeidsforum for storbyutvikling ble etablert våren 1998. Hensikten er å skape en arena for dialog og systematisk samarbeid mellom de store byene og staten om bærekraftig byutvikling. Forumet har en bred tilnærming til problemstillinger innenfor fysisk planlegging og utvikling, og forventes å avklare behov for mer samordnet bruk av virkemidler i byene. Løsninger skal utvikles med utgangspunkt i byenes behov og vil bl.a. bygge på erfaringer fra miljøbyprogrammet. Forslag til justeringer og endringer i statens politikk og virkemiddelbruk vil følges opp gjennom ordinære meldinger og proposisjoner til Stortinget.

Forumet består av representanter for ni departementer og byene Oslo, Bergen, Stavanger, Trondheim, Kristiansand og Tromsø. Bakgrunn for arbeidet er Stortingets behandling av St. meld. nr. 14 (1994–95) «Om levekår og boforhold i storbyene» der Regjeringen ble bedt om å utarbeide en handlingsplan for storbyutvikling. Dette ble fulgt opp i St. meld. nr. 29 (1996–97) «Regional planlegging og arealpolitikk» der Miljøverndepartementet ble gitt ansvaret for videreføringen.

Tema:

Kystsonedeforvaltningen

Strandsonen skal reddes

En betydelig skjerping av plan- og dispensasjonspraksis i strandsonen/100-metersbeltet må til. Det er signaler fra miljøvernministeren etter de siste års mange dispensasjoner for bygging i strandsonen.

I brev av 11/11-99 varsler Miljøvernminister Guro Fjellanger en skjerping av dispensasjonspraksis i strandsonen. Brevet inngår som en del av en tiltakspakke for å hindre uheldige inngrep og sikre allmennhetens interesser i strandområdene.

I brevet påpekes behovet for skjerpet plan- og dispensasjonspraksis, saksbehandlingsreglene presiseres, og det oppfordres til strengere kontroll med tiltak i strandsonen/100-metersbeltet. Det vil også bli satt i gang arbeid med å utvide Rikspolitiske retningslinjer for Oslofjorden til Aust- og Vest-Agder og eventuelt Rogaland i samråd med berørte kommuner og fylker.

DRASTISK REDUKSJON AV TILGJENGELIGHET

Bakgrunnen for brevet og tiltakspakken er at det fortsatt gis for mange dispensasjoner for bygging i strandsonen. I løpet av de siste 30 år har attraktive arealer som er tilgjengelige for allmennheten blitt sterkt redusert. Dette har skjedd på tross av at det gjelder strenge regler for bygging i 100-metersbeltet langs sjøen.

Strandområdene er svært attraktive og utsatt for et stadig press, spesielt gjelder dette kyststrekningene fra svenskegrensen til Rogaland. Ytterligere

nedbygging av disse områdene må forhindres både av hensyn til allmennhetens tilgjengelighet og ut fra hensynet til naturverdier og landskap.

STRENGERE OG MER ENHETLIG DISPENSASJONSPRAKSIS

Strandsonen er et område av nasjonal interesse, der videre nedlegging og privatisering skal unngås. Det skal vises varsomhet med å tillate bygging i 100-metersbeltet langs sjøen. Det skal mye til før dispensasjon gis.

STRENGERE KONTROLL MED TILTAK I STRANDOMRÅDENE

Fylkesmannen skal framover intensivere sin kontroll med hva som skjer av tiltak i strandsonen for å sikre at nasjonale målsetninger ivaretas. Fram til nå har det ikke eksistert rapporteringssystemer for dispensasjoner i strandsonen. For å holde utviklingen under oppsikt, anmodes nå kommu-

nene om å registrere dispensasjonssaker i 100-metersbeltet for rapportering via fylkesmannen til Miljøverndepartementet.

MULIGE ANDRE TILTAK

Det nye rapporteringssystemet vil gi et bedre grunnlag for å vurdere utviklingen i 100-metersbeltet. Dersom utviklingen fortsatt viser negative tendenser, kan det være aktuelt med sterkere virkemidler, f.eks. i form av rikspolitiske bestemmelser etter §17-1 andre ledd, for de mest utsatte kyststrekningene. Planlovutvalget vil også vurdere behovet for endringer i plan- og bygningsloven.

Les hele brevet:

www.miljo.no/nyheter/mdfilnr236.html

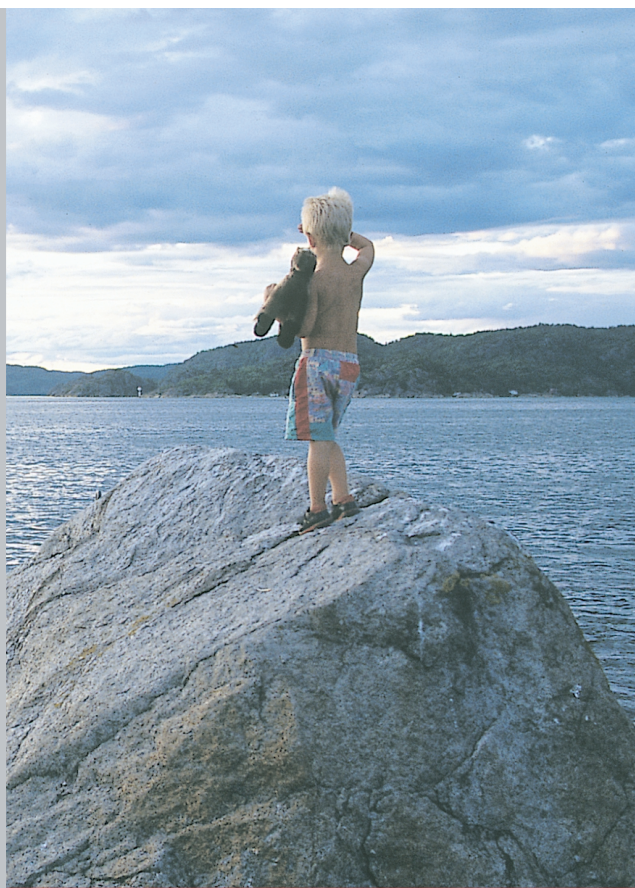
Bekymringsfull utvikling i Oslofjordens strandsone

Miljøverndepartementets arealdokumentasjonsprogram overvåker området som omfattes av rikspolitiske retningslinjer (RPR) for Oslofjorden. Statens kartverk har laget en rapport om byggevirkosomhet i RPR-området for perioden 1984–1998. Rapporten viser at byggeaktiviteten har vært størst etter at RPR for Oslofjorden trådte i kraft.

RPR-området omfatter land- og sjøområder i 34 kystkommuner i fem fylker fra Halden til Kragerø. Rapporten viser at 22 av de 34 kommunene har fastlagt strandsone som del av kommuneplanens arealdel, og at ytterligere seks er i ferd med en slik fastlegging.

Rapporten viser også byggeaktivitet i RPR-sonen, strandsonen og 100-metersbeltet i hver enkelt kommune samt fylkesvise tall. Statistikken er beregnet ut fra dato for når byggesaken er godkjent i kommunen. Det må understrekes at 100 metersbeltet innenfor RPR-området også omfatter en del byggeområder. De store byene langs fjorden og bymessig utbygde områder i Asker og Bærum er holdt utenfor. Tallene omfatter både utbygging i tråd med godkjent plan og etter dispensasjon.

Den dokumentasjon som ligger i rapporten og kartmaterialet viser at det både er ulik og uheldig praksis i kommunene. Resultatene fra rapporten tydeliggjør behovet for en ytterligere presisering av nasjonale mål og interesser i tillegg til RPR. Dette har Miljøverndepartementet allerede tatt konsekvensen av gjennom brevet som ble sendt til alle kommunene i fjor om skjerping av plan- og

dispensasjonspraksis i strandsonen/100-metersbeltet (se forrige artikkel).

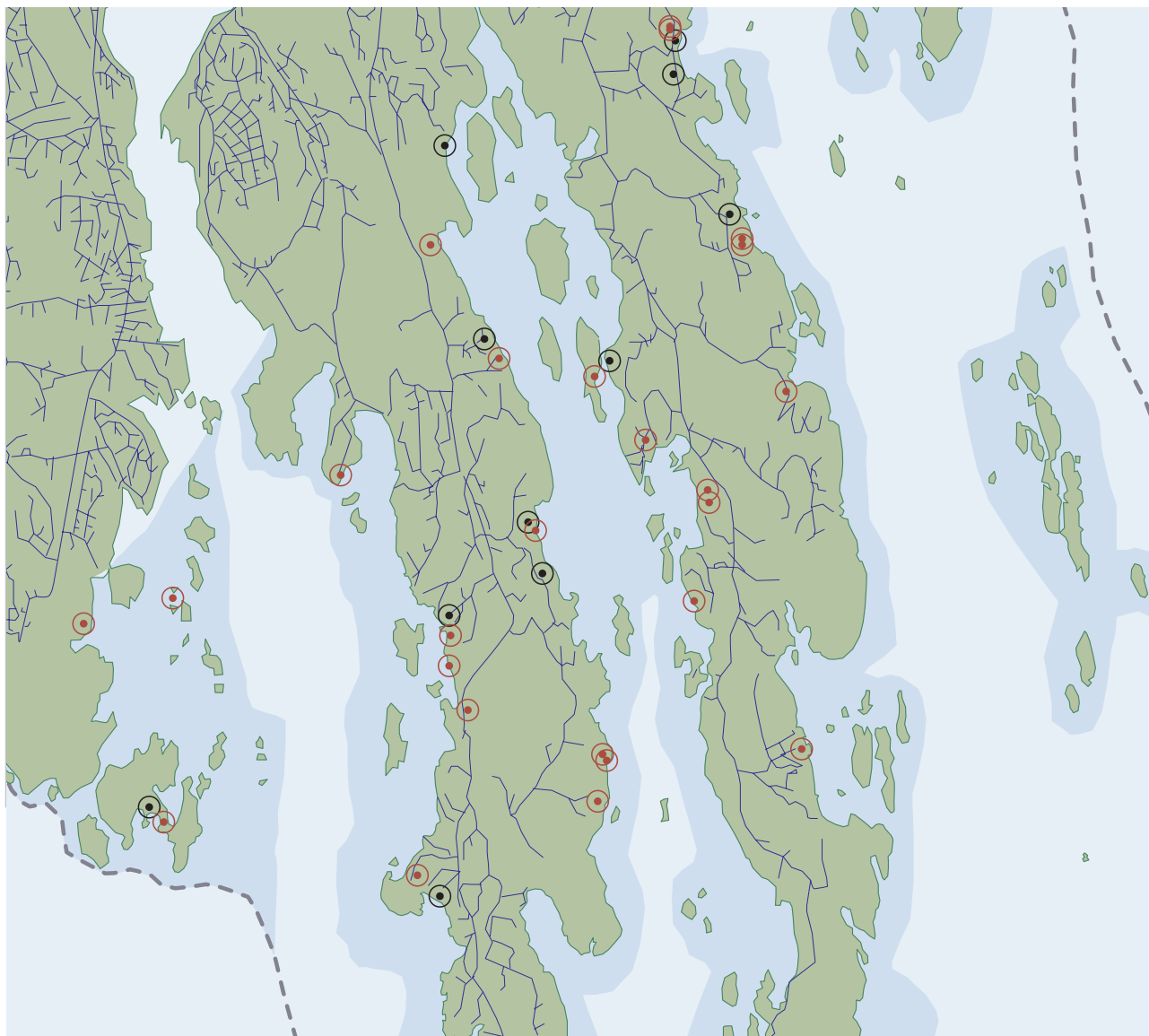
Rapporten fra Kartverket vil nå bli sendt på høring til berørte fylkesmenn, fylkeskommuner og kommuner. Miljøverndepartementet vil så oppsummere høringsinnspillene og beslutte hvordan det videre arbeidet skal legges opp.

FAKTA

Nettverk for bedre kystsoneforvaltning

Fylkesmannen i Vest-Agder har nå tatt initiativ til å etablere et nettverk for kystsoneforvaltning mellom åtte fylkesmannsembeter, fra Rogaland i vest til Østfold i øst. Hensikten er å sikre at kystsoneforvaltningen gjennomføres mest mulig enhetlig, rasjonelt og i samsvar med nasjonale mål. Samtidig ønsker man å utvikle kompetansen på området og bidra til en felles forståelse av hvordan kystsoneforvaltningen skal gjennomføres. Kystsonenettverket er et uformelt samarbeidsorgan og skal ikke ha besluttsende myndighet. Idéen er godt mottatt i de berørte embeter og etableringsmøtet for nettverket fant sted 24. februar i år.

Et kart fra Sandefjord kommune illustrerer bygging av nye hytter i 100-metersbeltet, før og etter at de rikspolitiske retningslinjene (RPR) for Oslofjorden ble innført i 1993. Kartet visualiserer noen av tallene fra rapporten. De sorte sirkelene viser nye hytter som er godkjent i 100-metersbeltet i 5-års perioden før RPR ble innført (1989–1993). De røde sirkelene viser nye hytter som er bygget i 5-års perioden etter innføring av RPR (1994–1998).

Fylke	Nybygg godkjent 1984–88				Nybygg godkjent 1989–93				Nybygg godkjent 1994–98				Sum fylke
	A	B	C	D	A	B	C	D	A	B	C	D	
Telemark	94	114	44	41	78	117	89	65	69	324	327	62	1424
Vestfold	169	146	158	87	118	122	146	94	193	152	278	126	1789
Buskerud	25	12	6	10	36	13	12	10	37	32	30	8	231
Oslo og Akershus	133	32	109	29	120	40	97	49	159	37	160	57	1022
Østfold	62	131	36	24	88	127	65	94	58	155	153	110	1103
SUM			1462				1580				2527		5569

Tallene fra de 5 fylkene viser antall nybygg godkjent i hver 5-års periode i 100-metersbeltet. I tillegg er det godkjent et stort antall utvidelser av eksisterende bygg. Bygningene fordeler seg på boliger (A), fritidshus (B), uthus/naust (C) og andre bygninger (D).

«Solkysten» skjerper dispensasjonspraksis

Kystsonen langs Sørlandet er Norges solkyst og blant de mest attraktive områdene for friluftsliv vi har i landet vårt. Hvordan reagerer fylkesmannen i Vest-Agder på signalet om innskjerpelse av dispensasjonspraksis?

er unik også i internasjonal sammenheng. Kystsonens verdi for friluftsliv, biologisk mangfold og landskap er bakgrunnen for at hele kystsonen er gitt et spesielt vern. Med den innskjerpelsen det nå legges opp til vil det gis bedre muligheter til å ivareta en god kystsoneforvaltning, forklarer fylkesmannen.

At det kan legges rikspolitiske retningslinjer (RPR) for kystsonen i Vest-Agder er et av de mest radikale budskapene i tiltakspakken. Rikspolitiske retningslinjer formidler nasjonal politikk som kommunene skal legge til grunn i sin planlegging og behandling av dispensasjonssøknader. Fylkesmannen må også legge disse retningslinjene til grunn ved behandling av kommunale arealplaner og søknader om dispensasjon fra byggeforbudet i 100-metersbeltet.

Dette vil skje ved at virkeområdet for de rikspolitiske retningslinjene, som i dag gjelder for Oslofjord-fylkene, utvides til også å omfatte Agderfylkene. Virkeområdet vil gå ut over 100-metersbeltet langs sjøen og også gjelde sjøarealer. Den endelige avgrensingen må skje i et nært samarbeid mellom bl.a. fylkesmannen og den enkelte kommune.

– Vi opplever dette som et kjærkomment og nødvendig tiltak, repliserer fylkesmann Ann-Kristin Olsen.

– Det gis for mange og for omfattende dispensasjoner for utbygging og inngrep i kystsonen, og Vest-Agder er dessverre ikke noe unntak i denne sammenheng. For vår del innebærer signalene at vi også må innskjerpe vår praksis. Resultatet kan bli at vi bør påklage flere kommunale dispensasjonsvedtak enn vi har gjort hittil, legger hun til.

– Fylkesmannen har jo en rekke utfordringer å ta hensyn til. Kystsoneforvaltningen er noe av det som vi bør og må gi høy prioritet. Jeg ser på dette som en meget viktig utfordring på våre kanter av landet og mener at det kommer tidsnok til at vi kan klare å snu en uheldig utvikling, sier Ann-Kristin Olsen og viser bl.a. til at embetet har tatt initiativ til et faglig nettverk for å sikre en kystsoneforvaltning i overensstemmelse med de nye retningslinjene.

– Vår del av kystsonen har fremdeles et opprinnelig preg over seg og er samtidig et viktig leveområde for mange spesielle plante- og dyrearter. Skjærgården representerer en landskapstype som

Fylkesmann Ann-Kristin Olsen i Vest-Agder ser positivt på de nye signalene.

LEMFELDIG DISPENSASJONS PRAKSIS

– I 1999 hadde vi omlag 230 dispensasjonssaker fra kystkommunene til uttalelse, og vi har påklaget 30 dispensasjonsvedtak. Det er altså en relativt liten andel av søknadene som blir påklaget, og det ligger i kortene at denne praksisen nå vil bli innskjerpet. Det som bekymrer mest er de mange dispensasjoner som gis fra byggeforbudet. Kommunen har anledning til å gi dispensasjon fra byggeforbudet når det foreligger «særlige grunner». Det er imidlertid viktig å understreke at dispensasjon skal være et unntak. Ingen har krav på dispensasjon. Det er altså nå opp til kommunene å følge

opp signalene om innskjerping av dispensasjonspraksis og vise at målet om mindre utbygging, inn-grep og privatisering i kystsonen kan nås uten nye statlige tiltak. Dersom kommunene følger opp miljøvernministerens signaler, vil dette neppe bli nødvendig, men det vil kreve en liten snuopera-sjon i mange kystkommuner. Jeg håper og tror våre kommunepolitikere klarer den oppgaven, sier Ann-Kristin Olsen.

Miljøvernministeren etterlyser en bedre rapporte-ring av hva som faktisk gis av tillatelser for utbyg-ging i kystsonen.

– Det betyr at vi er pålagt å følge opp dette gjennom fast rapportering til Miljøverndeparte-mentet. Det vil gi oss en langt bedre mulighet enn i dag til å overvåke arealbruksutviklingen i kystso-nen. Kommunepolitikere vil ha nytte av dette materialet for å kunne få dokumentert virkningene av sin egen dispensasjonspraksis. Det bør også være et krav at allmennheten sikres bedre innsyn enn i dag om hvordan det nasjonale vernet av kyst-sonen følges opp. Dette gjelder jo forvaltningen av en del av en svært ettertraktet felles naturarv, kon-kluderer Ann-Kristin Olsen.

Friluftslovens § 13.

(Sjikanøse stengsler og uheimlete forbudsskilt)

Eier eller bruker av grunn må ikke ved stengsel eller på annen måte vanskeliggjøre den ferdsel som er tillatt i denne lov, med mindre det tjener hans berettigede interesser og ikke er til utilbørlig fortrengsel for almenhetens ferdsel.

Uten særskilt heimel må ingen sette opp skilt eller på annen måte kunngjøre at det er forbudt å ferdes eller bade på område hvor det er adgang til det etter denne lov.

Stengsel, skilt eller kunngjøring som er i strid med denne paragraf, kan kreves fjernet etter § 40.

Konferansekalender

Dette er en ufullstendig oversikt over konferanser og seminarer med lokal, regional og sentral forvaltning som hovedmålgruppe. Miljøverndepartementet planlegger i tillegg å arrangere to regionale samlinger i vårhalvåret som ikke er tidfestet ennå: i «Region Vest» og i «Region Midt-Norge». Konferansekalenderen ligger også på www.miljo.no under «Planlegging i fylker og kommuner». Her vil oppdateringene komme fortløpende.

<p>Mars 15.-16. Vinterkonferanse, Oslo. Arrangør: Direktoratet for Naturforvaltning (DN)</p>	<p>11.-12. Regional samling. Endrede roller og oppgaver, Hamar. Arrangør: DN</p> <p>Målgruppe: Fylkesmennene i Hedmark, Oppland og Buskerud.</p>
<p>16.-17. Samling om fylkesplanlegging, Vetre. Arrangør: Miljøverndepartementet (MD)</p>	<p>26. Tilgjengelighet for alle, Kristiansand. Arrangør: MD</p> <p>Målgruppe: Fylkesmann, fylkeskommune og kommuner i Aust- og Vest-Agder.</p>
<p>21. Interdepartementalt frokostmøte. «PBL- en hemske for utvikling av næringsvirksomhet? Arrangør: NIBR</p>	<p>Mai Uke 19? Nordisk seminar om enhetlig konsekvensutrednings- og plansystem, Oslo. Arrangør: NIBR</p> <p>Målgruppe: Forskere og forvaltning.</p>
<p>22. Storbyforum (sted ikke avgjort) Arrangør: MD</p>	<p>10.-11. Transportdagene i Oslo. Arrangør: Transportøkonomisk Institutt</p> <p>Målgruppe: Forvaltning og forskere.</p>
<p>22.-23. Arealplanlegging for praktikere, Bergen. Arrangør: Norske sivilingeniørers forening</p>	<p>18.-22. Sommerkonferanse. Arrangør: DN</p> <p>Målgruppe: Fylkesmiljøvernsjefene og seksjonsledere i DN.</p>
<p>28.-29. Regional samling: Endrede roller og oppgaver, Trondheim. Arrangør: DN</p>	<p>22.-24. Landskonferanse for fylkesfora for stedsutvikling, Bergen. Arrangør: MD, Riksantikvaren og Hordaland fylkeskommune</p> <p>Målgruppe: Fylkeskommunene, fylkesmennene og fylkesvegkontorene.</p>
<p>30. Arealseminar – «arealpolitikk og arealstatistikk i opptakten til et nytt årtusen», Helsfyr, Oslo. Arrangør: Statistisk sentralbyrå i samarbeid med MD, SFT og Kartverket</p>	<p>29.-30. Avslutningskonferanse for LOKTR-programmet. (Forskningsrådets program for lokal transport og arealpolitikk). Clarion Royal Christiania Hotel, Oslo. Arrangør: Norges Forskningsråd</p> <p>Målgruppe: Politikere, praktikere og forskere med interesse av areal- og transportspørsmål.</p>
<p>April 6.-7. Samling i ATP-nettverket, Oslo. Arrangør: MD, SFT og Vegdirektoratet</p>	<p>30. Interdepartementalt frokostmøte, «Planlegging i sjø» Regjeringskvartalet, Oslo. Arrangør: NIBR</p> <p>Målgruppe: Forvaltere i departement og direktorat.</p>
<p>7. Prosjektskjønn-formidlingsseminar: Formidling av prosjekter av utviklingskarakter i kommunene. Arrangør: Kommunal- og regionaldepartementet</p>	<p>Juni 6.-7. Regional samling: Endrede roller og oppgaver, Bergen. Arrangør: DN</p> <p>Målgruppe: Fylkesmennene i Sogn og Fjordane, Hordaland og Rogaland.</p>

Oppslagstavle

Nytt rundskriv om konsekvensutredninger

Miljøverndepartementet vil utgi et nytt rundskriv til bestemmelsene om konsekvensutredninger (KU) våren 2000. Rundskrivet følger opp endringene i forskriften om KU som kom i mai 1999. Forholdet til landbruksområder er nå kommet inn som kriterium for når det skal stilles krav om KU, og det er gjort justeringer av hvilke tiltak som omfattes av bestemmelsene. Bestemmelsene gir økt medvirkning ved fastsettelse av utredningsprogrammet og klarere krav til hvordan KU skal følges opp. Forskriftene gir regler for behandling av tiltak som kan ha konsekvenser i andre land.

AREALIS – offentlig dugnadsinnsats med suksess

Fylkesvise arealinformasjonssystemer (AREALIS) til bruk for planleggere i kommuner og fylker, er nå under etablering i alle fylker. Målsettingen med disse informasjonsdatabasene er å bedre beslutningsgrunnlaget slik at man både lokalt og nasjonalt kan drive en bedre og mer effektiv arealplanlegging- og forvaltning. Miljøverndepartementet bidrar med betydelige midler over Arealdokumentasjonsprogrammet mens Statens kartverk ivaretar den sentrale prosjektstyringen av AREALIS. Fylkesmannen, fylkeskommunen, Kartverket, nasjonale dataeiere og kommunene bidrar med betydelig innsats i arbeidet. Drøyt 50 kommuner deltar som pilotkommuner.

Les mer: www.statkart.no/arealis

Enhetlig system for konsekvensutredninger

Planlovutvalget skal som del av sin første delinnstilling vurdere et mer enhetlig system for konsekvensutredninger (KU) som vil gjelde både for arealplaner og tiltak etter plan- og bygningsloven. Hensikten er at hensynet til miljø, naturressurser og samfunn kommer klart fram i alle plansaker og at offentligheten får muligheten til å fremme sitt syn. Samtidig må man få et enklest mulig regelverk. Forslaget vil bygge på erfaringene fra utviklingsprosjektet om «Konsekvensvurderinger i kommunal arealplanlegging» som ble gjennomført av Asplan Viak i samarbeid med en rekke kommuner.

EU behandler nå direktiv om konsekvensvurderinger for planer og programmer. Direktivet vil høyst sannsynlig bli ferdigbehandlet i EU i løpet av 2000. I Norge kan direktivet føre til at det innføres krav om konsekvensutredninger som en del av all arealplanlegging.

Les mer: www.planlovutvalget.dep.no

Nyttige lenker

www.miljo.no Miljøverndepartementets hjemmeside.

www.miljo.no/tema/planlegging/ Her finner du informasjon om planlegging i fylker og kommuner.

www.agenda21.no møteplass og utstillingsplass for «beste praksis-eksempler» og som inspirasjon og veileder for LA21-arbeidet i den enkelte kommune.

www.planlovutvalget.dep.no Planlovutvalgets hjemmesider med bl. a. tilgang til postjournal og offentlig informasjon knyttet til utvalgets arbeid.

www.miljo.no/pfa/ Informasjon om utviklingsprogrammet «planlegging for alle».

Ny veileder om kartverk

En ny veileder om etablering og drift av kommunens kartverk er nå klar for utsendelse til alle landets kommuner. Veilederen, som får navnet «Kartgrunnlag for plan- og byggesaksbehandlingen», redegjør for de krav som plan- og bygningsloven setter til det kommunale kartverket. Miljøverndepartementet anbefaler i veilederen at kartverket forvaltes i digital form, og at kommunen samarbeider med Statens kartverk og andre større geodatabrukere om å etablere og oppdatere en felles kartdatabase.

Viktig milepel i arbeidet med lokal Agenda 21

Kommunenes Sentralforbund og Miljøverndepartementet har nylig lansert veilederen «Bærekraftige kommuner – er vi på rett spor?» Hensikten er å formidle den forståelsen vi i dag legger i begrepet lokal Agenda 21 og presentere et sett veiledende kriterier til hjelp for kommunene i deres videre arbeid. Kriteriesettet er utarbeidet på grunnlag av ProSus-rapporten «Innføring av lokal Agenda 21 i Norge». Forslaget fra ProSus er bearbeidet og gjennomgått i samarbeid med utvalgte kommuner.

Kriteriene er delt inn etter følgende hovedtemaer:

- En ny dialog
- Bærekraftig økonomi og ressursforvaltning
- Samordnet styring og resultatoppfølging
- Globalt engasjement

Kriteriene under hvert av de fire hovedtemaene retter seg mot en konkretisering av arbeidsformer og innhold i begrepet lokal Agenda 21. Hva som er viktigst å ta fatt på for den enkelte kommune, vil variere med kommune størrelse, befolkningsutvikling, næringsstruktur, naturforhold m.v. og vil være gjenstand for politiske valg og prioriteringer.

Både Miljøverndepartementet og Kommunenes Sentralforbund ønsker dialog og erfaringsutveksling i det videre arbeidet. Kommunene oppfordres derfor til å dele sine erfaringer med andre. Vi viser i den forbindelse til møteplasser for LA21 i fylkene (regionale knutepunkt) og de nasjonale Agenda 21-nettsidene www.agenda21.no. Det oppfordres også til å se nærmere på nettstedet www.07-06-05.com og signere støtteerklæringen for 070605-initiativet.

Kriterieheftet (T-1305) kan bestilles fra Statens forurensningstilsyn (SFT), telefon 22 57 34 00, telefaks 22 67 67 06 eller på Internett: www.sft.no/skjema.html

Nordisk planministtermøte

Den 22. februar 2000 ble det for første gang avholdt et nordisk planministtermøte. Møtet ble holdt i forbindelse med Nordisk Ministerråd, miljøministtermøtet. Alle de nordiske miljøministrene er nå også ministre for planlegging. Tema på dagsorden var sammenhengen mellom fysisk planlegging og miljøpolitikk, og detaljhandel/kjøpesentre.

Planlegging for alle – nytt rundskriv

Miljøverndepartementet har nylig sendt ut et nytt rundskriv med tittel «Tilgjengelighet for alle» (T-5/99). Rundskrivet er et ledd i oppfølgingen av Handlingsplanen for funksjonshemmede (1998-2001) og markerer at fylker og kommuner skal ta hensyn til alle innbyggere i kommunen når planer utarbeides og formuleres. Utemiljøene skal være tilgjengelige og anvendelige for funksjonshemmede, eldre og barn på linje med andre brukere. Det vil bli gjennomført regionale endagsseminarer for fylkene i løpet av år 2000 der temaet blir oppfølging av rundskrivet. I samarbeid med interesseorganisasjonene utarbeides det også en basis opplæringspakke til bruk i kommunene. Rundskrivet utgis i samarbeid med Kommunal- og regionaldepartementet og Sosial- og helsedepartementet. Les mer på www.miljo.no/pfa/

LA21-kontakter i fylkene

Fylke	kontaktperson	telefon	e-post
Hedmark	Geir Paulsen	62 54 40 00	geir.paulsen@ks.no
Oppland	Bernt M. Tordhol	61 28 92 36	bernt.tordhol@ks.no
Vestfold	Christina Henning	33 34 42 03	vestf@online.no
Telemark	Tore Kildal	35 58 42 00	tore.kildal@ks.no
Vest-Agder	Berit K. Rystad	38 07 46 60	berit.rystad@ks.no
Møre og Romsdal	Gunnar Bendixen	71 25 86 57	gunnarb@moldenett.no
Sør-Trøndelag	Torfinn Rohde	73 94 93 63	torfinn.rohde@ks.no
Nord-Trøndelag	Bjørn Ness	74 14 13 56	bjorn.ness@ks.no
Buskerud	Birgit Rusten	32 20 10 00	birgit.rusten@ks.no
Rogaland	Jarleiv Hauge	51 51 67 71	jarleiv.hauge@ks.no
Hordaland	Terje Aarsand	55 23 94 51	terje.aarsand@ks.no
Aust-Agder	Geir H. Waagsnes	37 01 73 00	geir-henning.waagsnes@ks.no
Troms	Inger Lise Sverdrup	77 62 33 90	inger-lise.sverdrup@ks.no
Oslo	Guttorm Grundt	22 86 15 55	guttorm.grundt@radhuset.oslo.kommune.no
	Grønt Inspirasjonssenter	22 33 55 90	grinfo@miljohv.no
Østfold	Terje Pettersen	69 11 72 76	tep@adm.ostfold-f.kommune.no
Akershus	Karin O'Sullivan	22 05 56 22	akao@akershus-f.kommune.no
Sogn og Fjordane	Liv Janne Kvåle	57 66 62 42	liv.janne.kvale@sf-f.kommune.no
Nordland	Durita Brattaberg	75 53 13 19	durita.brattaberg@nordland-f.kommune.no
Finmark,	Eirik Inge Mikkelsen	78 95 03 65	eirik-inge.mikkelsen@fm-fi.sri.telemax.no
Samisk Kulturminneråd	Janne Hansen	78 95 91 80	skmr@samediggi.no

Aktuell forskning

Miljøverndepartementet har hovedansvaret for å ivareta Regjeringens miljøvernpolitikk, herunder planlegging etter plan- og bygningsloven. Forskning er viktig for å forvalte eksisterende regelverk, fange opp trender i samfunnet og utvikle de planrelaterte virkemidlene.

Den langsiktige forskningen på prioriterte områder skjer i hovedsak gjennom forskningsaktiviteter koordinert av Norges forskningsråd. Forskningsrådet blir tildelt midler fra Miljøverndepartementet hvert år over statsbudsjettet, som fordeles videre til prioriterte forskningsprogrammer og til miljøforskingsinstituttene. Forskningsrådet gis klare rammer for denne fordelingen. For budsjettåret 2000 finansierer departementet forskning innenfor planområdet med 5,83 millioner kroner.

Miljøforskingsinstituttene fungerer som nasjonale kompetansesentra overfor miljøvernforvaltningen. Samtidig skal de tilfredsstillende samfunnets behov for problemløsning på kort og lang sikt innen sine områder. Når det gjelder planrelatert forskning er det Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) som er det fremste kompetansesenteret. Basisbevilgningen fordeler seg på grunnbevilgning og strategiske instituttprogram. Grunnbevilgningen til NIBR er i år 6,85 millioner kroner, mens de strategiske instituttprogrammene finansieres med 3,85 millioner kroner.

«Byutvikling – drivkrefter og planleggingsutfordringer» (2000–2004)

Dette er et nytt program i regi av Forskningsrådet som skal gå fram til 2004. Programmet har som målsetting å øke den forskningsbaserte kunnskapen om byutvikling, spesielt fokusert på sammenhengene mellom næringsutvikling, infrastruktur og miljøforhold. Det skal også identifisere de viktigste drivkreftene bak urbaniseringsprosessen i Norge. Forskningen skal klarlegge hvordan positive og negative konsekvenser av prosesser slår ut i forhold til ulike samfunnsinteresser og befolkningsgrupper og identifisere tiltak som kan bidra til utvikling av gode bysamfunn. Programmet finansieres av Miljøverndepartementet, Samferdselsdepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

«Kommuneloven» (1997–2000)

Programmet «Kommuneloven» skal kartlegge og analysere virkningene av den nye kommuneloven for det kommunale og fylkeskommunale styringssystemet, for den statlige styringen og for innbyggerne. Samtidig skal programmet øke kunnskapen og forskningskompetansen på de aktuelle områder. Dette vil gi et grunnlag for å vurdere behovet for ny lovgivning, tiltak eller endringsprosesser. Programmet finansieres av Miljøverndepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

«Regional utvikling» (1998–2003)

Dette programmet skal gi ny kunnskap om regionale utviklings- og omstillingsprosesser. Prioriterte forskningstemaer omfatter:

- Rammevilkår for næringsutvikling og konsekvenser for regional utvikling
- Flytting, kommunikasjon og servicetilbud – funksjonelle regioner
- Offentlig politikk og regional utvikling – konsekvenser, sammenlikning og samordning
- Plan- og styringssystemet og regional utvikling

Programmet finansieres av Miljøverndepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Samferdselsdepartementet, Landbruksdepartementet og Finansdepartementet.

«Bolig og levekår» (1997–2002)

Programmet «Bolig og levekår» skal styrke den forskningsbaserte kunnskapen om boligspørsmål og øke forståelsen for sammenhengene mellom bolig, boforhold og levekår. Prioriterte forskningstemaer rettes mot forskning om boligmarkedet og boligpolitikk, og forskning om bolig, boforhold og omgivelsene. Programmet finansieres av Miljøverndepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet.

«Lokal transport- og arealpolitikk» (1995–2000)

Dette programmet, som også går under betegnelsen «LOKTRA», har som mål å utvikle en helhetlig forståelsesramme for utforming av lokal areal- og transportpolitikk. Programmet avsluttes i år med en bredt anlagt konferanse i Oslo, 29.–30. mai. Programmet finansieres av Samferdselsdepartementet, Miljøverndepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

«Lokal Agenda 21»

Miljøverndepartementet bidrar i år med 500.000,- kroner til implementeringsstudier og evaluering av lokal Agenda 21 (LA21). Forskning tilknyttet LA21 skal ses i sammenheng med aktiviteter innenfor programmet «Rammebetingelser, styringsmuligheter og virkemidler for en bærekraftig utvikling» som vil bli etablert høsten 2000. Det vil bl.a. bli forsket på LA21 som strategi og virkemiddel i arbeidet for bærekraftig utvikling. Herunder vil en studere hvordan kommunene, næringslivet og organisasjonene arbeider med LA21-spørsmål og hvordan dialogen med regional og sentral forvaltning foregår. Forskning knyttet til LA21 tas også opp innenfor kommune-lovprogrammet (se dette) og i FoU-prosjekter finansiert direkte fra Miljøverndepartementet.

FORSKNINGSRESULTATER

Kan normer i bo- og tettstedsplanleggingen fremme livskvalitet?

Er det de kvantitative og målbare normene¹⁾ som får mest systematisk gjennomslag i by- og tettstedsplanleggingen på bekostning av de mer kvalitetsmessige normene? På bakgrunn av en undersøkelse i regi av Norsk Institutt for By og Regionsforskning (NIBR) kan det se slik ut.

Beboernes vurdering av livskvalitetsbegrepet er ikke i første omgang knyttet til forhold ved det fysiske miljøet. Livskvalitet beskrives snarere i termer som helse, trivsel, trygghet både økonomisk og fysisk, forholdet til familien og de nærmeste, personlig utvikling osv. Livskvalitet knyttet til det fysiske miljøet nevnes først og fremst som en slags «second thought» når det er noe beboerne savner eller opplever som konfliktfylt.

Intervjuene som NIBR har gjennomført tyder på at de mest brukte normene omhandler temaer og kvaliteter som beboerne legger vekt på i sitt nærmiljø; tetthet, uterom, natur- og grøntområder osv. Undersøkelsene av normenes effekt på det bygde tyder imidlertid på at dagens normer 1) ikke er tilstrekkelige, 2) at noen tema vinner, kanskje på tvers av det beboerne verdsetter mest, 3) at i enkelte tilfeller kan normene virke direkte mot sin hensikt 4) at det ofte er helt andre forhold som påvirker kvaliteten på de fysiske omgivelsene, f.eks. dårlig planfaglig håndverk eller sterke markedskrefter.

NORMBRUKEN

Størst «måloppnåelse» har normer med tekniske krav vedrørende støy, antall parkeringsplasser, vegstandard, brannkrav og krav om tilgjengelighet. Men kvantitative og generelt formulerte normer er uansett ingen garanti for at det fysiske resultatet blir godt. Normer for utearealer bidrar for eksempel ikke nødvendigvis til god lokalisering og akseptabel opparbeiding/innhold.

En del tema er det vanskelig å styre ved hjelp av normkrav. Terrengeilpassning, byggeskikk og bevaringsverdi er eksempler på dette. Her er kontekst så viktig at spørsmålet bare kan løses gjennom god planlegging. Det ser

heller ikke ut til å bli bedre brukermedvirkning, selv om slik medvirkning er normfestet.

PLANKONSEPTER OGSÅ VIKTIGE

Plankonsepter (så som grønne korridorer, storgårdskvartalet eller parkbykonseptet) har vært vel så virksomme som normer i alle de tre undersøkte planområdene. Plankonsepter kan ha gunstige effekter på det som bygges fordi man tenker helhetlig og ivaretar flere kvaliteter i planen på en gang

KONKLUSJONER

Undersøkelsen trekker en rekke konklusjoner som gir et godt utgangspunkt for videre arbeid:

Det er behov for kvalitetskrav. Kontekstavhengige krav basert på konsepttankegangen og bebyggelsestypologier er en måte å komme videre. Her er det behov for studier og oppsummeringer fra flere typologier enn de få som er grundig undersøkt; tett småhusbebyggelse, frittliggende blokkbebyggelse og storgårdskvartalet.

NORMER VIL ALDRI KUNNE ERSTATTE «HELHETLIG» PLANLEGGING.

Den kommunale planleggerrollen er sentral fordi den innebærer både formidling og kontroll av kvalitetskravene. Det må utvikles større bevissthet om rollen, både dens formgivingsfunksjon, dens kontrollfunksjon og dens funksjon for å ivareta demokratiske prosesser. Økt kompetanse er også nødvendig.

For å sikre større grad av medvirkning og forutsigbarhet må normkrav presenteres samlet i starten av planprosessene. Det må stilles større krav til konsekvensavdekkende detaljplanlegging.

Forskningsprosjektet ble gjennomført med kvalitative metoder i form av case-undersøkelser og gruppeintervjuer i tre boligområder på Nesodden og i Oslo. Prosjektet er gjennomført av arkitekt Jon Guttu, kulturgeograf John Pløger og landskapsarkitekt Kine Halvorsen Thorén (prosjektleder). Alle er ansatt ved NIBR. Programmet «Miljøbetinget livskvalitet» er finansiert av Norges forskningsråd.

¹⁾ Med arealnormer menes skriftlige krav eller regler som skal bidra til å styre arealbruk og utforming av bebyggelse, veier, grøntarealer osv.

Aktuelle plansaker

Innsigelsessaker

Departementet behandler ca 30 plansaker i året der det er konflikt mellom kommunen og fylkeskommunen eller statlige fagmyndigheter (såkalte innsigelsessaker). Dette er saker som vanligvis er av stor reell eller prinsipiell betydning for en eller flere av disse partene og der en til tross for meglingsforsøk hos fylkesmannen ikke lykkes å komme til enighet.

I det store flertall av plansaker oppnås enighet lokalt og planene egendokumenteres av kommunestyret. Det arbeides med å få mer presis oversikt over omfanget av lokale planer. Anslag tyder på at det årlig vedtas i størrelsesorden 1500 planer i landet som helhet.

I hvilken grad det er kommunen, fylkeskommunen, eller statlige etater som får medhold sentralt varierer. I 1999 fikk innsigelsesmyndighetene medhold i de fleste av sakene. I 1998 fikk kommunene medhold i ca 50% av sakene. At innsigelsen tas delvis til følge kan vel så mye innebære at planen godkjennes i hovedtrekkene, men med små endringer. Samlet sett innebærer dette likevel at bare vel 1 % av samtlige kommunale planvedtak overprøves av departementet. I saker der kommunens vedtak overprøves forutsettes det at fylkeskommunens eller statens standpunkt har forankring i viktige regionale eller nasjonale interesser.

Konfliktene i innsigelsessakene har i 1999 vært knyttet til (antall saker i parentes):

- Utbygging i konflikt med jordbruks- eller jordverninteresser (6)
- Utbygging i konflikt med reindriftsnæringen (6)
- Utbygging i konflikt med friluftsområder og strandsone (5)
- Utbygging i konflikt med kulturminnevern hensyn/kulturlandskap (5)
- Utbygging i konflikt med naturverninteresser (5)
- Valg av vegtraséer/avkjørsler til riksveg (4)
- Bygging av boliger i områder med støy/luftforurensning (2)
- Plan i konflikt med rikspolitiske retningslinjer (RPR) for barn og unge (2)
- Plan i konflikt med RPR for samordnet areal- og transportplanlegging (2)
- Etablering eller utvidelse av kjøpesentre (2)
- Plan i konflikt med forsvarsinteresser (2)
- Planlegging i sjøområder (konflikt verneinteresser og fiskeri/havbruk) (1).

Departementet legger vekt på å gi denne type saker en grundig behandling. Dette innebærer at berørte departementer og direktorater høres. Videre avholdes det i de fleste saker befarings- og møte der de ulike partene er representert. Saksbehandlingstiden i departementet varierer etter sakens kompleksitet og konfliktgrad, men har de siste årene vært på 6-7 måneder. Ofte kan det være behov for å innhente ytterligere dokumentasjon om kritiske forhold i sakene og det kan ta tid å få nødvendige avklaringer med andre berørte departementer.

Det er likevel et viktig mål for departementet å få redusert saksbehandlingstiden i denne type saker. Nye rutiner er iverksatt med sikte på at de fleste sakene skal behandles innenfor et tidsrom på 4 måneder. At noen spesielle saker vil kunne gå utover denne tiden vil imidlertid fortsatt ikke være til å unngå.

PLANEKSEMPEL

– Bygg boliger i Askim sentrum – gode planløsninger vil ivareta miljøkravene!

Askim kommune ønsker å bygge ut sentrumsområdet i kommunen. Det ble i den sammenheng foreslått omregulering av et kvartal fra forretning/kontor til forretning/kontor/bolig.

At det skulle innpasses boliger møtte motforestillinger fra flere instanser. Fylkesmannen i Østfold hadde innsigelser på grunn av manglende leke- og uteoppholdsareal for barn og fordi boligene ville få for høy støybelastning. Direktoratet for naturforvaltning, Statens forurensningstilsyn og Barne- og familiedepartementet uttalte seg kritisk under den sentrale behandling av planen, men kom også med forslag til endringer.

Planen ble ikke stadfestet, men departementet gikk langt i å understreke at det er en viktig arealpolitisk målsetting å få bygget boliger i sentrum av byer og tettsteder. Dette gjelder også i sentrum av Askim. Departementet mente at det ved endringer av planen ville være mulig å få innpasset boliger i det aktuelle området, samtidig som forholdet til støy og lekearealer ble godt nok ivarettatt.

Under behandlingen av saken ble departementet underrettet av utbygger om at naboeiendommen var kjøpt opp (i planen avsatt til bensinstasjon) og at det var aktuelt å ta også dette arealet i bruk til forretning/kontor/boligformål. Mulighetene for å finne en god planløsning ble på denne måten ytterligere bedret.

Fortsettes på side 20

Kommunale arealplaner (Innsigels saker)

Miljøverndepartementets avgjørelser i 1999

	Kommune	Plantype	Formål	Innsigelsesgrunnlag	Vedtatt	Avgj.
1	Kvalsund	Reg.plan for Bjørnlia hyttefelt	adkomstveg	reindrift	04.01.99	IF
2	Selbu	Kommuneplan	hytteområder	reindrift og naturvern	08.01.99	DF ¹⁾
3	Ål	Kommuneplan	hytter	naturvern og villrein	21.01.99	DF ²⁾
4	Selbu	Reg.plan for gnr. 49 bnr.1	hytter	reindrift og naturvern	28.01.99	TF
5	Ålesund	Reg.plan for Klokkersundet	boliger	kulturminner	19.02.99	Feil ³⁾
6	Time	Reg.plan for Elisberget nord	boliger	RPR Barn og Unge	25.02.99	TF
7	Voss	Reg.plan for Prestegardsmoen	campingplass	friluftsområde	25.02.99	TF
8	Gloppen	Kommunedelplan for Gjengedalen	hytter	naturvern	25.02.99	TF
9	Vestby	Reg.plan Soonsveien kinosenter	kino, forretning	RPR – ATP	08.03.99	TF
10	Alstadhaug	Reg.plan Forshaugen forretningsområde	kjøpesenter	RPB kjøpesentre	15.04.99	TF
11	Østre Toten	Kommunedelplan for rv 33 Opsal – Bondelia	riksveg	jordvern, arrondering	15.04.99	TF
12	Bergen	Reg.plan for Nygårdstangen	komplekst byområde, trafikk-knutepunkt	vegutvidelse, støy, luftforurensning, grønnsstruktur, utfylling i sjø	20.04.99	DF ⁴⁾
13	Halden	Kommunedelplan for ny E6	riksveg	framkommelighet, trafiksikkerhet	20.04.99	TF
14	Berg	Reg.plan for Nikkelverket	campingplass	kulturminner	10.06.99	TF
15	Kristiansand	Reg.plan for Kroodden	boliger	forsvaret	07.07.99	TF
16	Grane	Kommuneplan	hytter	reindrift	12.07.99	DF ⁵⁾
17	Ålesund	Kommunedelplan for Ratvikområdet	boliger, naust	kulturminner, kulturlandskap, friluftsliv	13.07.99	DF ⁶⁾
18	Tromsø	Reg.plan for Sydspissen permsenter	byggningsvern	forsvaret	13.07.99	IF
19	Rygge	Reg.plan for Heimdalsenga	boligområde	avkjøring til riksveg	03.08.99	TF
20	Alvdal	Kommunedelplan for Skurlaget – Plassen	næringsområde	jordvern, RPR – ATP	05.08.99	IF
21	Kvinnherad	Reg.plan for ny fylkesveg ved Baroniet	veg, parkering	kulturminner, jordbruk	10.08.99	DF ⁷⁾
22	Stord	Kommunedelplan for sjøområdene	naturvern, friluftsliv	fiskeri, havbruk	25.08.99	IF
23	Askim	Reg.plan for Eidsbergvn. m.m.	kontor, boliger	støy, RPR for Barn og Unge	20.09.99	TP
24	Bardu	Reg.plan for Altevatn fjellstue	fjellstue	reindrift	09.11.99	TF
25	Kristiansand	Reg.plan Eigeneset	sjøboder	friområde, strandsone	16.11.99	TF
26	Porsgrunn	Reg.plan for Solvika gård, Bergsbygda	hytter	strandsone	13.12.99	TF
27	Porsgrunn	Reg.plan for Blåbæråsen	hytter	strandsone	13.12.99	TF
28	Bergen	Reg.plan for golfbane, Fana	golfbane	kulturminner, jordvern	28.12.99	TF
29	Farsund	Reg.plan for Nesheim	hytter	naturvern, jordbruk	29.12.99	TF
30	Nesna	Reg.plan for Utsikten boligområde	boliger	jordvern	29.12.99	TF

TF: Innsigelse tatt til følge; **DF:** Innsigelse delvis tatt til følge; **IF:** Innsigelse ikke tatt til følge

¹⁾ Planen godkjent, unntatt enkelte bestemmelser for LNF-området.

²⁾ To omstridte områder; ett godkjent med plankrav, ett ikke godkjent.

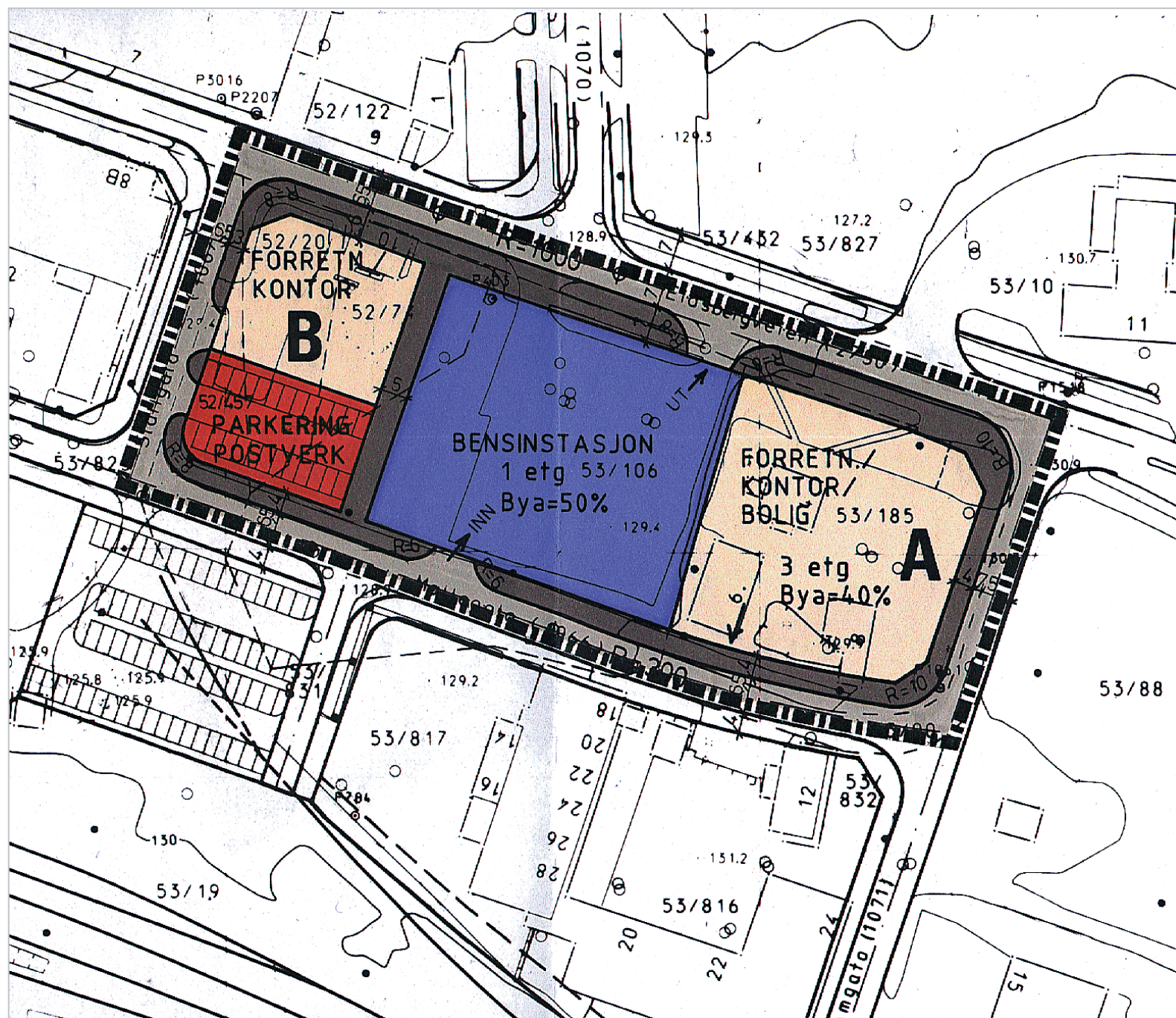
³⁾ Returnert; behandlingsfeil.

⁴⁾ Planen godkjent med ett område unntatt.

⁵⁾ To omstridte områder; ett godkjent, ett ikke godkjent.

⁶⁾ Planen godkjent med enkelte områder unntatt.

⁷⁾ Planen godkjent med endring og ett område unntatt.

Fortsatt fra side 18

Denne saken var isolert sett en liten sak, men den har prinsipiell interesse. Normalt bør saker av denne karakter finne sin løsning lokalt i et samspill mellom kommunen og statlige fagmyndigheter. Den arealpolitiske betydningen av å legge til rette for boligutbygging i sentrale bystrøk var også et viktig moment da departementet godkjente utbygging av boliger over bygarasjen i Bergen, jf sak nr. 12 i plansaksoversikten.

KOMMENTAR FRA UTBYGGER HALSTEIN BERG

«Ved min inntreden gjennom kjøp av eiendommen i Eidsbergveien, nabo-tomt til Shell-tomta, var saken enda ikke avklart i kommunen og departementet. Etter avklaring, hvor vi ble forespeilet utbygging av eiendommene med kombinasjon næring og bolig, gikk vi igang med reguleringsplan angjeldende vår eiendom og Shell-tomta (omregulering) samlet. Denne betyr for begge eiendommene totalt 42 stk. leiligheter og ca. 2400 m² næringslokaler.

Utbyggingen ser ut til å bli et vellykket prosjekt, og Miljøverndepartementet og Askim kommune v/teknisk etat har vist en helhetlig og forretningsfornuftig tenkning mht. til denne utbyggingen.

Boligene vil beliggenhetsmessig ha de ypperste kvalitetene; skjermes for støy, trafikk mv. kombinert med kort gangavstand til alle nødvendige servicetilbud.

ARENA-prosjektet: Samfunnsstyring gjennom kommuneplanlegging

Hvordan håndterer kommunene sin rolle som samfunnsaktør? Ivaretar det eksisterende planverk og regelverk behovet kommunene har som samfunnsplanlegger og bidragsyter til samfunnsutviklingen?

gjennomført en runde telefonintervju med rådmenn i åtte kommuner.

Fellestrekk fra denne runden var at planhorisonten synes å være kort for de fleste planer unntatt arealdelen, og at langsiktig del av kommuneplanen for det meste er et uforpliktende måldokument. Statens plankrav binder opp ledelses- og plankapasitet og kommer skjevt inn i forhold til forsøk på helhetlige eller langsiktige prioriteringer lokalt. For øvrig varierer både planstruktur og plankultur, rutiner og politisk organisasjon rundt planleggingen svært mye mellom kommunene.

«SKAL KOMMUNENE I DET HELE TATT LEGGE SEG OPP I HVA FOLK DRIVER MED?»

Samlingen ønsket å finne svar på hvilke samfunnsutfordringer det er viktigst for en kommune å ta

Dette er tema for «Arena-prosjektet», et samarbeid mellom Miljøverndepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og Sosial- og helsedepartementet.

ARENA FOR KUNNSKAP OG DEBATT

Formålet med prosjektet er å samle folk fra forskning, sentral forvaltning og kommunal praksis som jobber med og interesserer seg for hvordan kommunen driver samfunnsutvikling. Dette er et felt hvor kunnskapen har vært spredt og lite systematisk.

Ideen bak prosjektet er at en diskusjon på en sammensatt arena vil kunne gi bakgrunn og merverdi til den drøfting og utvikling som skjer på den enkeltes «hjemmebane». Arbeidet dreier seg om forberedte samlinger som fungerer som tenkebokser der det skjer erfaringsutveksling, ideproduksjon og diskusjon, som så bringes videre til de enkelte etater og organisasjoner.

«KOMMUNENE DRUKNER I STATLIGE PLANKRAV»

Siste samling ble gjennomført i Oslo i januar med ca. 30 deltakere. Et arbeidsutvalg med deltakere fra Miljøverndepartementet, Kommunenes Sentralforbund og Norsk Institutt for By- og Regionsforskning hadde forberedt samlingen. Det ble bl.a.

fatt på. Spørsmålet om hva slags redskap en kommune trenger for å håndtere dette, ble også tatt opp. Deltakerne fikk dermed anledning til både å stille spørsmål til kommunens rolle, og til planlegging og samfunnsstyring som sådan.

For eksempel: I hvor stor grad skal, kan og bør kommunene styre samfunnsutviklingen? Er kommunen en tjenesteprodusent på linje med private og frivillige organisasjoner, eller skal den tilrettelegge for en større samfunnsdebatt? Eller som en av gruppedeltakerne siterte fra en avisartikkel: «Skal kommunene i det hele tatt legge seg opp i hva folk driver med?»

FRA PROSEDYREKRAV TIL FUNKSJONSKRAV?

En erfaring fra samlingen var at deltakerne i første rekke stiller opp krav til egenskaper ved redskapene, eller funksjoner som må ivaretas ved dem, snarere enn en beskrivelse av prosedyrer.

Eksempler på krav som ble presentert til planprosessen er at den skal bevisstgjøre om handlingsrom og rom for endring, at den skal ivareta helhetsperspektivet, og at den skal føre til bred involvering og engasjement. Eksempel på krav som ble

presentert til et plansystem er at det skal kunne ivareta og håndtere spennet fra mål for ønsket framtidig situasjon til dagens tiltak.

Deltakerne på samlingen var imidlertid også enige om at det bør være fleksibilitet til å tilpasse løsninger til ulike situasjoner i kommunene, og at regelverket bør gi rom for dette. Som det ble sagt under presentasjonen: «Denne listen med funksjonskrav er i grunnen et forslag til lovtekst og oversendes planlovutvalget.»

VEIEN VIDERE

Innspillene fra samlingen skal formidles både til planlovutvalget, og til statssekretærutvalget for et enklere Norge. Det å ha et slikt forum ble ansett som svært nyttig, og det bør ikke bli for lenge til neste gang. Arbeidsutvalget for prosjektet, som ledes av Kommunenes Sentralforbund ved Tor Magne Fredriksen og Susan Brockett, lager rapport fra samlingen, og legger planer for neste samling.

For mer informasjon kontakt Tor Magne Fredriksen, Kommunenes Sentralforbund

La de tusen blomster blomstre ...

070605

– et annerledes LA21 prosjekt

07-06-05 er en invitasjon til å planlegge og gjennomføre en forandring. Vi ønsker å bruke tiden frem til 7. juni 2005 til å se om vi kan kan skape en ny frigjøring. Denne gangen ikke fra en nasjon, men fra en situasjon.

HVA 07-06-05 ER

Det er en invitasjon – til å tenke, diskutere og planlegge de forandringer vi som mennesker ønsker å gjøre, en mulighet for å frigjøre de kreftene hver enkelt bærer i seg og samle den på en måte som gir retning, tydelighet og fellesskap.

Det er en møteplass – der mennesker, bedrifter, organisasjoner og andre grupper kan utveksle synspunkter, få ideer og inspirasjon.

Det er en katalysator – som skal skape ytterligere energi, kraft og retning for prosesser og prosjekter som allerede er i gang.

Det er en erklæring – der noen mennesker lanserer en felles, men foreløpig tanke om de forandringene vi som mennesker ønsker og som kloden trenger.

LA21-sekretariatet går nye veier for å engasjere og inspirere til en bærekraftig utvikling. Prosjekt 070605 startet med en boardskampanje rundt nyttår, hvor oppfordringen til Ola Nordmann er: Ta tida tilbake! Tid for forandring! Du kan være med!

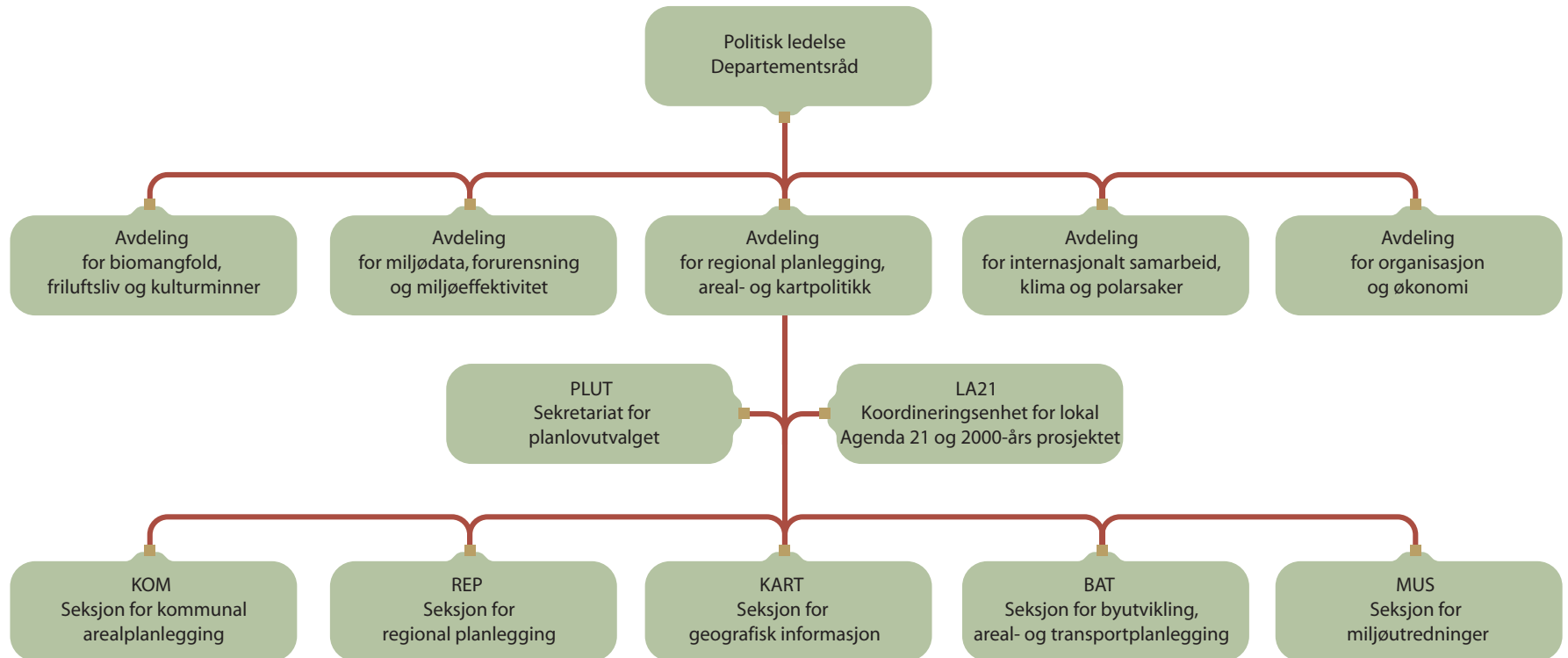
Bakgrunnen for prosjekt 070605 var at LA21-sekretariatet i Miljøverndepartementet, sammen med Norge 2000, Miljøheimvernet og Verdikommisjonen inviterte til et visjonsseminar 14. oktober 1999 på Vetre i Asker. Et hundretalls mennesker, fra miljøbevegelsen, næringslivet, media og det offentlige, ble enige om å legge trusselen om miljøkatastrofe og dommedag til side, og tenke nytt. Sammen fant vi ut at mennesker ikke kan trues til å redde miljøet. Men kanskje vi kan fristes til det?

«Miljø» er jo ingen løsrevet flik av virkeligheten, men en del av hele livet. Og saken er påfallende nok denne: Hvis vi som mennesker levde slik vi helst ville; tok tiden tilbake, kavet mindre og levde mer, byttet mer forbruk mot mer opplevelser, vennskap, fellesskap, spenning og moro, så ville miljøforbedringene kommet som et naturlig resultat.

07-06-05 er allerede i ferd med å «bli noe». En rekke mennesker har allerede sluttet seg til tanken og ønsker å tenke videre. Du finner mer informasjon på www.07-06-05.com. Der luftes tanker, der utveksles ideer, der planlegges tiltak. Men det er ingen som bestemmer. Det må folk gjøre selv. Hvis de vil. Hvis du vil.

Miljøverndepartementet

Planavdelingens organisering innenfor Miljøverndepartementet